

meyle bağdaştırarak verdim.¹³ Masal dinleme sessiz bir izdüşüm dramıdır. Her dinleyici kendi kendiyi meşguldür. Bu oyunu oynamak ise, hayat ve hareket dolu, gürültülü bir grup tecrübesidir. Birincisi; anlatıcı mevcudiyetiyle (çoğu kez anne, dede veya nine) iyi bir sonun yaşayan garantisini olduğundan kolayca başarılır. İkincisi ise, arkadaşları bulduğundan başarılır. Bu dalgınca bir tecrübedir. Sanki çocuklar, büyük bir baskının etkisi sonucunda hareket ederlermiş gibi gözükürler. Cizil endişelerini ortaya çıkarmak zorundadırlar. Onları en içten biçimde oynamalı ve kurtulmalıdırlar. Savaşlarını izdüşümleyecek bir kötü ruha gereksinimleri vardır. Kızdırdıkları bu kötü güç, onları kovalayacak, hattâ içerinden birini yakalayacaktır ki bu çocuk o zaman derhal kötü ruh haline dönüşecektir.

Anne ile çatışma çocukluğu gölgelemektedir.

Sihir masallarının temalarına bakarsak, sadece aile çatışmalarını içerdiklerini, kahramanın kurtuluşunun da aile içindeki özel çatışma durumuyla başlatıldığını görürüz. Bir örnek verecek olursak, ana-kız arasındaki çatışma çocukluğun en önemli bir sorunudur. Bu diğerlerini gölgede bırakmaktadır. İyi ve sevilen anne ölmekte, kötü ve korkunç anne yerini alarak evi cehenneme çevirmektedir. Sözlü gelenek, bir cadı veya üvey anneden bahsetmektedir, ama dinleyici için bunun önemi yoktur. Dinleyici, kendi öz annesinden gördüğü ve katlandığı bütün acı darbeleri bu figüre izdüşümler, nefret, kıskançlık ve zulüm yaşar, bu korkunç deneylerden sağ çıkacağı güvencesi Charles Perrault'un «Cinderella» sindaki gibi, mezarının üstündeki ağaçta izah edilmez bir biçimde yaşayan ölmüş, iyi kalpli annesi tarafından verilmektedir.¹⁴ Zavallı kızına altın elbiseleri veren odur. İşkenceye uğramış «Peau d'asne» (eşek derisi) ne yardım eden, açıktan ölecek kızına ormanda sakladığı inek sütü veren de annesidir. Eger Charles Vildrac'ın Fransızca hikâyesi «Amadou the kid»i düşünürsek, bu motifin, realist diye tanımlanan çocuk kitaplarında da raslantı sonucu yer almadığını anlarız. Amadou'nun küçük kız tarafından kasabın yanından kurtarıldıktan sonra bulduğu ilk sığınak, Flora ananın ineklerinin ahırıdır.¹⁵

13 Walter Scherf: Family conflicts and emancipation in fairy tales. (Children literature, the great excluded. Storrs, Conn. Vol. 3, 1974. s. 77-93 tedir.)

14 Maro Soriano: Les contes de Perrault. Paris: Gallimard, 1968. - Anna Brigitta Rooth: The Cinderella cycle. Lund: Gleerup, 1951'e bakınız.

15 Charles Vildrac: Amadou le bouquillon. Paris: Bourrellier, 1949.

Sihir masallarının beşinci grubu, ana-kız çatışmasını ele alır. Oaktaki sıcak küllere azlıyarak sığınan Cindereila, ya da evinden kovularak Frau Holle kuyusuna atılan iyi kız tek değildir.¹⁶ Sihirli kaçışın sayısız edisyonları, çoğunlukla önce cadının evindeki işkence ve sevil hayatla başlar ve kız cesaretini toplayıp, sihir bilgisini kullanarak, diğer mahkumla —ki sonradan kocası olacaktır— kaçana dek sürer. Genç adam tehlikeli lakat başarıp kaçıştan sonra kızı anlatır. Masalın ikinci kısmında kızın, o korkunç eza günlerindeki arkadaşını cesurca araması anlatılmaktadır.¹⁷

Gençler için yazılmış en realist modern romanlarda bile, sık sık, yazarın, kızına aldırmaayan annesini acı bir biçimde suçlaması görülmektedir. Yer ve zaman modern, konu sanayileşmiş toplumumuzda kadının kurtuluşudur; fakat 15-17 yaşlarında olan ana karakter, (ki gerisinde genç yazarı bulunmaktadır) annesine, bencil meslek düşüncesinden ve gerekli kişisel ilişkileri ihmalinden ötürü çatar. Bugünlerde sayısı oldukça artmış olan bu grubun romanlarında bile benzer peri masalı motifleri bulmak mümkündür.¹⁸

Dayanılmaz baba etkisi

Sayırsız «Maerchen» horlanan küçük oğulun durumuyla başlar. Baba büyük oğullarıyla iftihar etmektedir. Onların yaptıkları eleştirilmez. Onlar, toplumun önde gelenleridir, çatışmaları yoktur ve küçük kardeşlerine —ki toplumun dışına itilmiştir— aldırmaazlar. (Her birimiz, özellikle bu sihir masallarını dinleyen herkes de kendini toplum dışı hisseder.)

Fakat bir gün beklenmeyen bir şey olur ve düzenli dünyayı altüst eder. Her gece birisi, babamın meyva bahçesinden altın elmaları aşmaktadır.¹⁹ Neler olacağı tahmin edilebilir. Baba en büyük oğ-

16 Warren E. Roberts: The tale of the kind and the unkind girls. Berlin: de Gruyter, 1958.

17 AT 313 tipindeki kompleks son derece zengindir. Cadı veya zebanilerin istedikleri insanüstü işlerin uzun dizisi, şeytani güçlerin elinde zavallı bir durumda kalmanın bütün sıkıntısını göstermektedir.

18 Bakınız: Gerda Neumann: Das Portraet der Frau in der zeitgenössischen Jugendliteratur. München: Verlag Dokumentation, 1977.

19 Tahripkâr şeytana karşı nöbet motifinin uluslararası sınıflandırma numarası H 1471 dir. Ekseriya bu motif altın kuşun aranması masalının (AT 550) veya ölmekte olan babaları için hayat suyunu aramağa çıkmış üç oğulun masalının (AT 551), bazan da cam tepede oturan prensesin masalının girişinde kullanılır. (AT 530)